

PAIMION KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2023

Kaupunginhallituksen lausunnot on täydennetty arviointikertomukseen kyseisen kohdan jälkeen **tummennetulla kursivilla tekstillä**.

1 Tarkastuslautakunta

Toimikaudeksi 2021–2025 tarkastuslautakuntaan on valittu puheenjohtajaksi Sini Heino (varajäsenenä Outi Tuominen) ja varapuheenjohtajaksi Joonas Taipaleenmäki (14.2.2024 asti), Toni Korhonen (15.2.2024 lähtien) (varajäsenenä Matti Mäkelä) sekä jäseniksi Eeva Heurlin (varajäsenenä Jouni Ylitalo), Pasi Pöri (varajäsenenä Johanna Vesamo), Tapani Salo (varajäsenenä Petri Kuisma), Liisa Tommila (varajäsenenä Tommi Launto) ja Nanna Tuovinen (varajäsenenä Anu Klemola-Laaksonen).

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä. Lisäksi tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuuksia ylläpitämällä sidonnaisuusrekisteriä ja toimittaa sidonnaisuudet tiedoksi valtuustolle.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut tarkastusvuotta 2023 koskien 6 kertaa. Tarkastuslautakunnan painopistevalue oli vuonna 2023 sivistystoimi, joka sosiaali- ja terveystoimen siirryttyä hyvinvointialueen hallintaan on kaupungin suurin toimiala.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa esittelijänä toimi puheenjohtaja Sini Heino ja pöytäkirjanpitäjänä Pirkko Tahvanainen (sijaisena Heidi Laine). Tilintarkastusyhteisönä vuoden 2023 tilintarkastuksessa on BDO Audiator Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT Kirsi Ehrlund, joka on osallistunut lautakunnan kokousasioiden valmisteluun ja kokoustyöskentelyyn.

Tarkastuslautakunta on huomionnut arviointikertomuksen laadinnassa jäsentensä jäävydet.

2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginjohtaja kertoo tilinpäätöksessä, että lähtökohdat vuodelle 2023 olivat kaupungin talouden ja toiminnan aiempaan verrattuna oleellisen poikkeavat johtuen sote-uudistuksesta. Kaupungilla on ollut takana ylijäämäisiä vuosia ja siten taseessa ylijäämiä kohtuullisesti. Vuodet 2020 - 2022 ovat olleet ylijäämäisiä.

Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Paimiossa tämä tarkoitti oppilashuollon, sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastuspalveluiden henkilöstön siirtymistä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen työntekijöiksi vanhoina työntekijöinä. Kaupungin henkilöstöä siirtyi 99 henkilöä.

Paimion-Sauvon kansanterveyskuntayhtymän toiminta loppui 30.4.2023 ja kuntayhtymän purku hyväksyttiin 12.6.2023 valtuuston kokouksessa. Paimion terveyskeskusrakennus siirtyi kaupungin omistukseen. Paimion kaupunki vuokraa tiloja hyvinvointialueelle mm. terveyskeskus, kaupungintalolta sosiaalitoimen entisiä tiloja ja kouluilta oppilashuollontiloja.

Kaupungin toteutunut ylijäämä vuodelta 2023 on 2 436 546 euroa, joka on 1 106 328 euroa enemmän, mitä alkuperäisessä talousarviossa oli suunniteltu ja 81 328 euroa (103,5 %) enemmän kuin muutetun talousarvion arvioitu tulos.

Lisäksi kaupunginjohtaja toteaa, että kaupungin lainamäärä väheni aikaisempina vuosina, mutta se kasvoi vuonna 2023, koska kaupungilla on osin jo tehtynä ja edessä mittavat investoinnit uimahalliin, Oinilan päiväkotiin, liikuntahalliin ja Kriivarin kouluun. Kaupungin lainamäärä kasvoi 2 126 940 euroa tilikauden 2023 aikana. Summaan sisältyy Paimion-Sauvon kansanterveyskuntayhtymästä siirtyneet velat kaupungille.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto päättää talousarviosta ja taloussuunnitelmasta. Samaisen lain 110 §:n mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kuntalain 110 §:n 5. momentissa määrätään, että kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Kaupungin hallintosäännön 62 § mukaan talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle siten, että valtuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana. Talousarviovuoden jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa. Talousarviopoikkeamista, joita ei ole hyväksytty talousarviomuutoksina valtuustossa, on annettava selvitys toimintakertomuksessa.

Kuntalain 110.5 §:n mukaan *"Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota"*. Paimion kaupunginvaltuusto on päättänyt talousarvion sitovuustasosta muun muassa seuraavasti: **"Käyttötalousosa: Valtuusto hyväksyy määrärahat kullekin tulosalueelle. Niille lautakunnille, joilla on useita tulosalueita, on talousarvio sitova tulosaluetasolla. Kaupunginhallitus voi lautakunnan esityksestä suorittaa tulosalueiden välisiä määrärahamuutoksia edellyttäen, että se ei aiheuta muutoksia lautakunnan**

saamien määrärahojen kokonaissummaan. Määrärahaan liittyvät meno- ja tuloerät ovat sitovia.

Poikkeuksena edellä mainitusta sitovuusperiaatteesta on myönnetty nettomääräraha hyvinvointilautakunnalle. Lisäksi nettositovuus koskee kaupunginhallituksen alaista työllisyydenhoidon tehtäväaluetta ja tietohallinnon kustannuspaikkaa.”

Investointien osalta voidaan todeta, että investoinnit kokonaisuutena toteutuivat olennaisilta osin suunnitellusti ollen nettona koko kaupungin tasolla 6,80 miljoona euroa, joka ylittyi 0,04 milj. euroa (100,57 %). Kaupungin tulee pitää huolta talo- ja infraomaisuudestaan, jotta suurien hankkeiden rakentamisen aikana ei syntyisi perustoimintojen kunnossa- ja ylläpidon korjausvelkaa.

Investoinneista 2/3 osaa kohdistui talonrakennukseen (3,9 milj. euroa); suurin hanke oli uimahallin peruskorjaus (3,0 milj. euroa). Investoinnit julkiseen käyttöomaisuuteen olivat 1,6 milj. euroa ja niistä merkittävimmät olivat Paimiontien kiertoliittymä 0,4 milj. euroa, Koivulinnan kunnallistekniikan rakentamisen aloittaminen 0,32 milj. euroa ja Vistan koulun kentän uusiminen 0,26 milj. euroa. Kaupunginhallituksen alaiset investoinnit olivat noin 0,62 milj. euroa ja niistä merkittävimmät olivat noin 3 hehtaarin maa-alueen sekä yhden omakotitalokiinteistön ostot.

Paimion kaupungin pitkä- ja lyhytaikaiset lainat rahoituslaitoksilta olivat vuodenvaihteessa 2023 noin 53,50 milj. euroa. Vuoden 2022 lopussa vastaava lainamäärä oli 51,38 milj. euroa. Korollinen kokonaislainamäärä on kasvanut 2,13 milj. euroa. Kaupungilla on isot investointitarpeet lähivuosina, joten lainamäärä tulee kasvamaan. Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota lainojen suureen määrään ja lainamäärän kasvuun, koska korkotaso on ollut huomattavassa nousussa. Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia laatimaan ”Varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteiden” ohjeistuksen.

Paimion kaupungin sijoitus-, rahoitus- ja takaustoiminnan periaatteet on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 9.2.2022 §6.

Paimion kaupungin verotulot toteutuivat odotettua paremmin, mutta tulevat tippumaan seuraavina vuosina, koska verohännät paremmilta veroprosenttivuosilta on jo saatu. Tarkastuslautakunta painottaa, että kaupungin tulee edelleen kiinnittää huomiota kaupungin työpaikkaomavaraisuuteen, koska näin saadaan kaupunkiin tuloveroja ja yhteisöveroja. Kaupungin on huolehdittava, että sillä on tarjolla tontteja yritystoimintaan ja sen lupaprosessi on toimiva. Panostaminen vihreään siirtymään ja kiertotalouteen on edelleen tärkeää. Pääosa Paimion yrityksistä on pieniä alle 10 henkilöä työllistäviä. Yhteistyö yritysten kanssa tulee olla sujuvaa.

Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluvaan sidonnaisuusrekisterin valvontaan liittyen lautakunta toteaa kaupungin sidonnaisuusrekisterin olevan ajantasainen ja hyvin hoidettu.

Henkilöstön jaksaminen ja osaavan henkilökunnan rekrytointihaasteet ovat edelleen jatkuneet. Henkilöstön sairaspoissaolojen määrä on vähentynyt vuoteen 2022 verrattuna. Vähiten poissaoloja oli hallintosektorilla. Paimiossa vuonna 2023 sairauspoissaoloja oli 6 203 (9 241 vuonna 2022, sis. sote) päivää. Suunta on oikea ja yhteistyötä työterveyshuollon kanssa tulee edelleen tiivistää.

Ammattitaitoisen henkilöstön sitouttamiseen ja työssäjaksamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta Paimio säilyy kilpailukykyisenä työnantajana.

Tarkastuslautakunnan esiin nostama asia on erittäin tärkeä. Tätä työtä, joka edellyttää resurssien varaamista mm. henkilöstön kehittämiseen, johtamisen ja esihenkilötyön tukemiseen ja kehittämiseen, tulee jatkaa tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta.

3 Yleistä tilinpäätöksestä ja kaupungin taloudesta

Kaupungin tilinpäätös ja konsernitilinpäätös ovat olennaisilta osin oikein laadittu ja kertovat kattavasti kaupungin toiminnasta ja taloudesta vuodelta 2023.

Tilikauden tuloksella tarkoitetaan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja. Tilikauden tulosta voidaan käsitellä poistoeron ja varausten muutoksilla ja rahastosiirroilla. Poistoerokirjauksia tehdään niiden investointien osalta, joiden kattamiseen on käytetty investointivarausta. Poistoeroa puretaan hankkeen poistoa vastaavasti.

Tilikauden 2023 vuosikate on 5,39 milj. euroa, joka 0,16 milj. euroa muutettua talousarviota enemmän. Tilikauden tulokseen on kirjattu poistoeron muutosta + 0,084 milj. euroa. Edellä esitettyjen tuloksen käsittelyerien jälkeen syntyvä kaupungin tilikauden ylijäämä on 2,44 milj. euroa, joka on 0,08 milj. euroa enemmän, mitä muutetussa talousarviossa oli suunniteltu. Alkuperäiseen talousarvioon nähden tulos 1,11 milj. euroa parempi. Tulos oli parempi, koska verotulos ja valtionosuudet toteutuivat arvioitua suurempana.

Vuoden 2023 lopussa kaupungin taseeseen kertynyt ylijäämä oli 16,01 milj. euroa ja vastaava kaupungin konsernitaseen ylijäämä oli 4,38 euroa. Vuonna 2023 konsernin tilikauden ylijäämä oli 2,57 milj. euroa. Emokaupungin taseen ylijäämä on parempi, koska kaupunki myi vesijohtoverkoston Paimion Vesihuolto Oy:lle, kun vesihuoltotoiminta yhtiöitettiin. Tämä myyntivoitto eliminoituu konsernissa.

Paimion kaupungin konserniohjeet ovat vuodelta 2011. Ohjeet tulisi ajantasaistaa ja kiinnittää huomiota riskienhallintaan ja valvontavastuisiin.

Konserniohjeiden päivittäminen on venynyt valitettavan pitkälle. Tavoitteena on päivittää konserniohjeet tulevan talven aikana.

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Kaupunginhallitus päätti 27.3.2024 kokouksessaan kirjata tilikauden ylijäämän 2,47 milj. euroa tilikauden yli-/alijäämätilille. Tilinpäätökseen 2023 sisältyy myös kaupunginhallituksen arvio riskeistä sekä asianmukainen selvitys kaupungin sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisestä.

4 Yhteenveto

Asetetut toiminnalliset tavoitteet on saavutettu pääsääntöisesti. Taloudellisesti vuosi 2023 toteutui paremmin kuin arvioitiin syksyllä 2022. Talousarviota muutettiin tilikauden 2023 aikana ja määrärahaa lisättiin yhteensä 1,03 milj. euroa koulutuslautakunnalle, hallituksen alaiselle toiminnalle ja korkokuluihin. Talousarvion verotuloja ja valtionosuuksia lisättiin yhteensä 2,56 milj. euroa. Näiden lisäysten ns. tuottojen ja kulujen netto oli yhteensä 1,03 milj. euroa. Talousarvion toteuma, tilikauden ylijäämä 2,44 milj. euroa oli muutetun talousarvion ylijäämää 2,36 milj. euroa, 0,08 milj. euroa arvioitua parempi.

Kaupungin velkamäärä kasvoi 2,13 milj. euroa. Kaupungin on jatkossa kiinnitettävä huomiota siihen, miten kaupungin tulevat investoinnit (koulu, päiväkotit, monitoimihalli) vaikuttavat kaupungin tulevien tilikausien vuosikatteeseen, poistoihin, tilikauden tulokseen, lainakantaan ja kaupungin tunnuslukuihin esim. omavaraisuusasteeseen ja suhteelliseen velkaantuneisuuteen (kriisikuntamittarit). Omalla tulorahoituksella ei pystytä kaikkia investointeja kattamaan, mikä johtaa kaupungin velkaantumiseen. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan velkaa tulisi edelleen lyhentää suunnitelmallisesti.

Kuten tarkastuslautakunta totesi, meneillään olevat isot investoinnit kasvattavat velkataakkaa. Kaupunki lyhentää lainojaan lyhennysohjelmien mukaisesti, mutta joutuu nostamaan uutta lainaa tilalle. Mikäli yleinen taloudellinen tilanne ja verorahoitus kehittyvät myönteisesti, kustannuskehitys pysyy kurissa ja investoinnit 2027 alkaen ovat minimissä, voisi kaupungin velkamäärä kääntyä laskuun aikaisintaan 2027.

Ennen mahdollisten lisätalousarvioiden myöntämistä tulee tarkkaan ja huolellisesti etsiä säästökohteita jatkossakin toimialan sisältä sekä kaupungin

muilta toimialoilta. Määrärahasiirtojen toimialojen välillä tulee olla vaihtoehto ennen lisätalousarvioesityksiä.

Paimion kaupunginvaltuusto on päättänyt talousarvion käyttötalousosan sitovuustasosta seuraavasti: Valtuusto hyväksyy määrärahat kullekin tulosalueelle. Niille lautakunnille, joilla on useita tulosalueita, on talousarvio sitova tulosaluetasolla. Kaupunginhallitus voi lautakunnan esityksestä suorittaa tulosalueiden välisiä määrärahamuutoksia edellyttäen, että se ei aiheuta muutoksia lautakunnan saamien määrärahojen kokonaissummaan. Määrärahaan liittyvät meno- ja tuloerät ovat sitovia.

Kuten tarkastuslautakunta totesi lautakuntien ja tulosalueiden vastuuhenkilöt huomioivat säästökohteet ennen talousarviomuutosesityksiä. Määrärahojen siirrot toimialojen välillä tarkoittavat käytännössä aina valtuuston hyväksymiä talousarviomuutoksia. Koska lautakunnat ovat määrärahoiltaan ja lakisääteisten tehtäviensä osalta niin eri suuruisia, ei ole mielekästä (tai edes mahdollista) tehdä määrärahasiirtoja (~ toisiaan kumoavia talousarviomuutoksia) toimialojen välillä.

Paimion kaupunki on toiminnassaan huomionnut terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kuntalaisten arjessa yhdessä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanssa. Ikääntyneiden ja soveltavan liikunnan kehittämissuunnitelma hyväksyttiin 26.9.2023 hyvinvointilautakunnassa vuosille 2023-2026.

Riskienhallinta on hyvin kuvattu tilipäätöskirjassa.

Ulkoistettujen palvelujen laatua ja kustannuksia tulee edelleen seurata aktiivisesti.

Arviointikertomus on allekirjoitettu sähköisesti.

Sini Heino

Toni Korhonen

Eeva Heurlin

Pasi Pöri

Tapani Salo

Liisa Tommila